

КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ІВАНА ФРАНКА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декана факультету
управління фінансами та бізнесу
доц. А. В. Сташин
(підпис)
“ ____ ” _____ 2021р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

галузь знань: **07 Управління та адміністрування**

спеціальність: **072 Фінанси, банківська справа та страхування**

освітня програма: **Фінанси, митна та податкова
справа**

освітній ступінь: **бакалавр**

форма навчання: **денна**

ЛЬВІВ 2021

Програма навчальної дисципліни «Економіка підприємства» галузі знань : 07 Управління та адміністрування спеціальності : 072 Фінанси, банківська справа та страхування освітньої програми: Фінанси, митна та податкова справа освітнього ступеня: бакалавр - 18 с.

Розробники:

Ситник Н.С., д.е.н., професор кафедри фінансового менеджменту
Ясіновська І.Ф, доцент кафедри фінансового менеджменту
Клепанчук О.Ю., доцент кафедри фінансового менеджменту

Програма розглянута на засіданні кафедри фінансового менеджменту
Протокол від 30 грудня 2020 р. № 5/1

Завідувача кафедри фінансового менеджменту _____ проф. Ситник Н.С.

Затверджено Вченою радою факультету
Протокол № 6 від "12" січня 2021 року

**ЗМІНИ
до програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри (перезатвердження програми навчальної дисципліни)	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри
2020/2021	Відповідно до наказу ректора №0-5 від 01.02.2021р. навчання у другому семестрі 2020/2021 року лекції з навчальної дисципліни «Економіка підприємства» проводяться в онлайн режимі з використанням технологій дистанційного навчання – хмарного середовища Office 365. Практичні/семінарські проводяться в очному форматі.	№7 від 04.02.2021р.	

РОЗДІЛ 1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Предмет навчальної дисципліни

Предметом дисципліни «Економіка підприємства» є методи і способи раціонального поєднання та ефективного використання всіх елементів виробничого процесу на рівні підприємства.

Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Економіка підприємства» є формування базових знань основ механізму функціонування підприємства в сучасних вітчизняних умовах та набуття студентами практичних навичок щодо їх застосування у майбутній професії.

Основні завдання

Завдання дисципліни економіка підприємства полягає у:

- здобутті ґрунтовних знань з основних розділів прикладної економіки;
- набутті вмій, спрямованих на отримання заздалегідь окреслених результатів господарювання шляхом ефективного використання трудових, матеріальних, нематеріальних, фінансових та інвестиційних ресурсів підприємства;
- застосуванні практичних навичок у прийнятті науково-обґрунтованих управлінських рішень в умовах ринкової економіки;
- забезпеченні розширеного самовідтворення на основі інвестиційно-інноваційної моделі розвитку;
- розкриті і засвоєнні механізму планування, організації і ефективно господарювання на рівні підприємства.

1.1. Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Мікроекономіка	Економічна діагностика
Фінанси	Бухгалтерський облік
Гроші і кредит	Фінанси суб'єктів підприємництва
Статистика	

1.2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.
- ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК10. Здатність працювати у команді.
- ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК12 Здатність працювати автономно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

- СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки в т.ч. економічні основи функціонування підприємства у системі ринкових відносин, важелі державного регулювання та систему оподаткування діяльності підприємства, основні напрями та види його діяльності;
- СК03. Здатність до діагностики стану діяльності суб'єктів господарювання: визначення системи оцінки та планування обсягів і результатів діяльності підприємства, його ресурсного потенціалу;
- СК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансово-економічних задач: розрахунку основних результативних показників діяльності підприємства, порядку їх формування та системи чинників, які визначають їх значення;
- СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання діяльності підприємства;
- СК06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання, обробки даних та розрахунку матеріальних ресурсів, капіталу підприємства, трудових ресурсів підприємства та формування фінансових результатів його діяльності;
- СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність діяльності підприємства та визначати ефективність конкурентоспроможності як підприємства так його продукції.
- СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.
- СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної (ПР)

- ПР03. Визначати особливості функціонування підприємства у системі ринкових відносин;
- ПР04. Знати механізм функціонування підприємства, планування обсягів його діяльності, необхідних ресурсів з урахуванням зовнішніх і внутрішніх обмежень та ризиків, економічного обґрунтування окремих програм чи проектів діяльності

- підприємства;
- ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану діяльності підприємства;
- ПР06. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансово-економічних задач.
- ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.
- ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансово-економічну інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан діяльності підприємства.
- ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності, зокрема суб'єктів господарювання.
- ПР14. Вміти проводити оцінку та планування обсягу джерел фінансування ресурсів підприємства: матеріальних та трудових ресурсів, планування доходів, поточних витрат та фінансових результатів від операційної діяльності підприємства та виявляти ключові особливостей їх поведінки;
- ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для прийняття управлінських рішень, оцінювання їх впливу на результати фінансово-економічної діяльності підприємства та оцінки його ефективності в цілому;
- ПР17. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку;
- ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

РОЗДІЛ 2. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “Економіка підприємства”

Характеристика навчальної дисципліни							
Шифр та найменування галузі знань: <i>07 “Управління та адміністрування”</i>				Цикл дисциплін за навчальним планом: <i>Нормативна навчальна дисципліна професійної та практичної підготовки</i>			
Спеціальність: <i>072 «Фінанси, банківська справа та страхування»</i>				Освітній ступінь: <i>бакалавр</i>			
Освітня програма: <i>«Фінанси, митна та податкова справа»</i>							
Курс: 2 Семестр:4				Методи навчання: лекції, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота, ІРРС, робота в бібліотеці, тощо.			
Кількість кредитів ECTS	Кількість годин	Кількість аудиторних годин	Лекції	Семінари, практичні	Заліки по модулях (контрольні роботи)	Самостійна робота студента (СРС)	Індивід. робота студента (ІР)
5	150	80	32	48	-	50	20
Кількість тижневих годин		Кількість змістових модулів (тем)		Кількість заліків по модулях/контрольних робіт		Вид контролю	
5		16		-		екзамен	

РОЗДІЛ 3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер теми	Назва теми
1.	Теорії підприємств і основи підприємництва
2.	Види підприємств, їх організаційно-правові форми
3.	Зовнішнє середовище господарювання підприємства
4.	Структура та управління підприємством
5.	Ринок і продукція
6.	Планування діяльності підприємства
7.	Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці
8.	Капітал підприємства
9.	Інвестиції
10.	Інноваційна діяльність
11.	Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства
12.	Організація виробництва і забезпечення якості продукції
13.	Витрати на виробництво та реалізацію продукції
14.	Фінансово-економічні результати діяльності підприємства
15.	Розвиток підприємства: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація
16.	Економічна безпека та антикризова діяльність

РОЗДІЛ 4. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ТЕОРІЇ ПІДПРИЄМСТВ І ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Ринкова економіка та місце в ній підприємства. Підприємство як відкрита система.

Економічна модель підприємства.

Інфраструктура ринку і система інститутів. Загальні принципи та етичні норми поведінки суб'єктів господарювання на ринку.

Підприємницька діяльність як основна сучасна форма господарювання. Принципи здійснення, форми, типи й моделі підприємницької діяльності. Правове забезпечення підприємництва. Франчайзинг як особлива форма організацій бізнесу. Виробнича та посередницька діяльність. Формування підприємницького середовища. Активізація підприємницької діяльності в Україні.

Підприємницькі договори (контракти, угоди). Структура договорів і порядок їх укладання. Типовий зміст, загальні й специфічні умови договору. Формулювання конкретних умов договору. Партнерські зв'язки та угоди (операції). Основні напрямки співпраці партнерів. Форми співробітництва у сферах виробництва, товарообміну й торгівлі, фінансових відносин. Факторинг.

ТЕМА 2. ВИДИ ПІДПРИЄМСТВ, ЇХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ

Поняття підприємства як організаційно відокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери. Місія й різноманітні цілі підприємства. Головні напрямки діяльності підприємства.

Юридичні акти, що є законодавчою базою функціонування підприємства (організації). Господарський кодекс України, його основні положення. Статут підприємства (організації). Інші правові документи, що регулюють окремі напрямки діяльності підприємства (організації).

Класифікація підприємств та її практичне значення. Державні та комунальні унітарні підприємства. Підприємства колективної власності. Приватні підприємства. Підприємства з іноземними інвестиціями.

Господарські товариства та їх характеристика.

Інтеграційні форми підприємств та організацій. Форми добровільного й інституційного об'єднання підприємств і організацій (асоціації, консорціуми, концерни, корпорації, фінансово-промислові групи, холдинги тощо). Мета їх створення, особливості та ефективність діяльності.

ТЕМА 3. ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Поняття зовнішнього середовища підприємства. Класифікація зовнішнього середовища на макро- та мікросередовище.

Зовнішнє середовище непрямого впливу та його діагностика. Політичні, правові, економічні, соціокультурні, технологічні фактори та їх аналіз. Вплив факторів на становище та діяльність підприємства, на його стратегію. Вплив зовнішніх чинників на результативність виробництва.

Зовнішнє середовище безпосереднього впливу. Вплив на зовнішнє середовище. Протидія змінам у зовнішньому середовищі.

ТЕМА 4. СТРУКТУРА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Особливості управління як системи. Об'єктивна необхідність і поняття управління суб'єктами господарювання. Планування, організація, мотивація і контроль як основні функції управління підприємствами та організаціями.

Класифікації методів управління. Змістова характеристика економічних, організаційно-розпорядчих і соціально-психологічних методів управління. Організаційні форми реалізації методів управління суб'єктами господарювання різною рівня.

Сутність і параметри організаційної структури управління підприємством. Основні типи організаційних структур управління: лінійно-функціональні, дивізійні, матричні. Принципи та етапи процесу побудови організаційних структур управління виробничими й невиробничими підприємствами. Особливості вибору організаційних структур управління для новостворюваних підприємств різних розмірів і форм власності.

Необхідність і принципи формування вищих органів управління підприємствами та організаціями. Міністерства і комітети, державні корпорації і концерни як вищі органи прямого управління підпорядкованими підприємствами й організаціями. Органи централізованого опосередкованого

управління суб'єктами господарювання. Спрямування та ефективність адміністративної реформи в Україні. Зарубіжний досвід централізованого управління первинними ланками національної економіки.

ТЕМА 5. ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Планування як функція управління. Специфічні принципи планування. Система планів підприємства. Методи планування діяльності та розвитку підприємства.

Стратегічне планування на підприємстві: сутність, основні етапи, методи вибору стратегії підприємства. Різновиди стратегій: виживання, стабілізації, зростання. Сучасні проблеми розвитку системи стратегічного планування.

Тактичне й оперативне планування діяльності підприємства. Відмінність тактичного планування від стратегічного. Зміст і можливі розділи тактичних (середньо- і короткострокових) планів підприємства. Основні показники тактичних планів, їх класифікація і призначення. Сутність і системи оперативного планування діяльності виробничих підрозділів підприємства. Проблеми вдосконалення системи планування за умов ринкової системи господарювання.

Бізнес-планування: сутність і призначення. Стадії формування, логіка розробки й поліваріантність структури бізнес-плану. Типовий зміст і методика розробки окремих розділів бізнес-плану.

Визначення ринкових потреб на продукцію підприємства. Продукція підприємства її класифікація й вимірники обсягу. Номенклатура й асортимент продукції (послуг). Валова, товарна, чиста й реалізована продукція. Життєвий цикл продукції та виробництва.

ТЕМА 6. ПЕРСОНАЛ ПІДПРИЄМСТВА, ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ

Поняття персоналу в контексті економічних понять трудових ресурсів, кадрів, трудового потенціалу та ін. Категорії персоналу підприємства (керівники, спеціалісти, службовці, робітники). Поділ персоналу за професіями і кваліфікацією. Відокремлення й характеристика робітників за рівнем кваліфікації. Особливості структури персоналу різних підприємств та організації різних типів, розмірів і форм власності. Тенденції динаміки структури персоналу в окремих сферах діяльності.

Чинники, що потребують урахування у процесі розрахунків необхідної чисельності персоналу підприємства. Визначення чисельності працівників управління, спеціалістів і службовців для підприємств різних розмірів, сфер діяльності та форм власності. Розрахунки чисельності окремих категорій робітників виробничих підприємств. Обґрунтування раціональної структури персоналу підприємств різних типів та інфраструктурних організацій.

Поняття й основні елементи системи управління персоналом підприємств (організацій), інших суб'єктів господарювання. Сучасні вимоги держави й фірми до ділових якостей різних категорій персоналу. Адаптована до ринкових умов господарювання система формування та набору різних категорій персоналу. Методи оцінки й добору працівників для підприємств чи інших суб'єктів господарювання. Форми й ефективність підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації персоналу (кадрів).

Особливості систем управління у фірмах економічно розвинутих зарубіжних країн. Досвід формування та забезпечення ефективного використання кадрового потенціалу фірми. Участь держави в підготовці висококваліфікованих спеціалістів і керівників. Конкурсно-контрактна система наймання працівників фірми. Службова ротація кадрів. Сучасна система підвищення кваліфікації кадрів і забезпечення умов для високопродуктивної праці.

Продуктивність праці як економічна категорія. Методичні підходи до розрахунку продуктивності праці на виробничих підприємствах. Чинники зростання продуктивності праці. Динаміка продуктивності праці на підприємствах різних галузей. Наявні резерви зростання продуктивності праці та заходи для їх використання в сучасних умовах господарювання. Розрахунки можливого зростання продуктивності праці за рахунок дії окремих і певної сукупності чинників.

ТЕМА 7. ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНА БАЗА І ВИРОБНИЧА ПОТУЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Поняття і значення техніко-технологічної бази виробництва. Складники техніко-технологічної бази, найефективніші способи її формування на підприємстві. Особливості формування виробничої бази на підприємствах різних галузей.

Змістова характеристика й форми технічного розвитку підприємства (розвиток шляхом модернізації і технічного переозброєння, підтримування через здійснення капітального ремонту та заміни застарілого устаткування). Діагностика стану технічного розвитку підприємства: необхідність, сутність. Процедура й основні показники (технічна оснащеність праці, рівень технології, технічний рівень устаткування, рівень комп'ютеризації та автоматизації виробничих процесів і управлінських рішень). Організаційно-економічне управління технічним розвитком підприємства, його передбачуваність і комплексність.

Загальна характеристика, види та чинники формування (нарощування) виробничої потужності підприємства. Основні методичні принципи розрахунку виробничої потужності створеного й діючого підприємства. Особливості визначення виробничих потужностей різногалузевих підприємств. Установлення і регулювання резервних потужностей на підприємствах різних галузей економіки. Показники й шляхи підвищення рівня використання виробничих потужностей. Конверсія та диверсифікація виробничих потужностей за ринкових умов господарювання.

Виробнича програми підприємства та її зв'язок з виробничою потужністю. Ресурсне обґрунтування виробничої програми. Забезпечення достатнього обсягу матеріальних ресурсів для виробництва продукції. Забезпечення виробничої програми засобами праці. Забезпечення виробничої програми трудовими ресурсами.

ТЕМА 8. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Поняття, змістова характеристика та окремі види інноваційних процесів (новинок, нововведень). Локальні й глобальні новинки (нововведення). Взаємозв'язок між окремими видами інноваційних процесів. Вплив нововведень на будь-яку господарську (підприємницьку) діяльність.

Сутнісне тлумачення науково-технічного прогресу (НТП). Еволюційні й революційні форми НТП. Загальні й пріоритетні напрямки НТП. Організаційний прогрес (ОП) як узагальнюючий фактор використання організаційних, економічних, соціальних та юридичних нововведень. Загальносистемний і внутрішньосуб'єктний напрямки ОП. Об'єкти ОП: організація виробництва й праці, окремі елементи економічного механізму господарювання (підприємства), соціальні та правові відносини. Основні тенденції ОП.

Автоматизована інформаційна система підприємства поняття та застосування у діяльності господарюючого суб'єкта.

Нововведення. Система нововведень на підприємствах різних галузей. Техніко-технологічні нововведення, управлінські, маркетингові нововведення.

Методика визначення ефективності технічних нововведень. Народногосподарський і внутрішньогосподарський (комерційний) економічний ефект від створення новинок і використання нововведень. Урахування чинника часу при розрахунках ефективності використання технічних нововведень. Чистий прибуток як визначальний показник економічної ефективності технічних новинок (нововведень). Особливості оцінки ефективності організаційних нововведень.

ТЕМА 9. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Операційна діяльність підприємства. Організація операційної діяльності. Організація як функція управління. Організація виробничого процесу, організація праці.

Поняття й основні елементи виробничого процесу. Поділ виробничих процесів за призначенням, перебігом у часі та ступенем механізації, (автоматизації). Принципи організації виробничого процесу. Виробничий цикл і його тривалість.

Окремі типи виробництва (одиничне, серійне й масове), сутнісна характеристика кожного з них. Характеристика робочих місць за техніко-технологічними ознаками в різних організаційних типах виробництва. Призначення й характеристика дослідно-експериментального виробництва. Порівняльна характеристика організаційних типів виробництва за ступенем їх ефективності.

Методи організації виробництва. Організація непотокового виробництва: його ознаки й сфери застосування. Модифікації непотокового виробництва, їх особливості та ефективність застосування. Загальна характеристика потокового виробництва (ознаки, умови застосування, класифікація поточкових ліній). Особливості організації та основні параметри функціонування поточкових ліній. Сутність і соціально-економічне значення застосування різних форм організації виробництва. Концентрація й розукрупнення виробництва. Малі підприємства

в системі господарювання країн з розвинутою ринковою економікою. Спеціалізація, кооперування й конверсія виробничих підприємств, їх об'єктивна необхідність, сутність, показники рівня розвитку та ефективність розвитку. Об'єктивна необхідність, сутність і тенденції розвитку диверсифікації виробництва.

Якість продукції (послуг) як основа конкурентоспроможності продукції підприємства.

Показники й методи оцінки якості продукції (послуг).

Стандартизація продукції, її складові елементи і принципи здійснення. Наявні в Україні стандарти й технічні умови, сфери їх застосування. Сертифікація продукції, її економічне значення. Обов'язкова й добровільна сертифікація виробів. Міжнародні системи сертифікації. Національні системи якості. Формування систем якості на підприємствах. Економічна й соціальна ефективність стандартизації та сертифікації продукції.

Державний нагляд за дотриманням вимог стандартів, здійснюваний територіальними органами Держстандарту України - центрами стандартизації, метрології та сертифікації. Об'єкти державного нагляду. Матеріальна відповідальність товаровиробників за порушення вимог стандартів. Внутрішньовиробничий технічний контроль якості. Об'єкти та основні види технічного контролю якості на підприємствах.

Вплив підвищення якості виробів на результативність та імідж підприємства. Технічні, організаційні та соціальні заходи для підвищення якості й конкурентоспроможності продукції (послуг) вітчизняних товаровиробників.

ТЕМА 10. КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА

Капітал підприємства. Матеріальні активи як сукупність виробничих фондів та іншого майна підприємства. Поділ виробничих фондів на основні й оборотні, їх роль у здійсненні процесу виробництва продукції або надання послуг. Вартісна оцінка майнового комплексу підприємства.

Первісна, відновна, залишкова, ринкова й ліквідаційна вартість основних фондів. Класифікація основних фондів за ознакою функціонального призначення та участі у виробничих процесах. Видова (технологічна) структура основних фондів, фактори й тенденції динаміки на підприємствах.

Техніко-економічне старіння знярядь праці та форми запобігання цьому (ремонт, модернізація, заміна). Амортизація основних фондів. Визначення норми амортизаційних відрахувань. Оцінка доцільності витрат на періодичний ремонт, модернізацію й заміну виробничого устаткування. Розширене відтворення основних фондів їх технічним переозброєнням, реконструкцією, розширенням і новим будівництвом.

Соціально-економічне значення і системи показників ефективності відтворення та використання основних фондів. Напрямки інтенсифікації відтворення та шляхи ліпшого використання основних фондів підприємства за нормальних умов господарювання.

Місце оборотного капіталу в структурі ресурсів підприємства. Сутнісна характеристика оборотного капіталу. Кругообіг оборотних коштів. Виокремлення оборотних коштів, що обслуговують сфери виробництва й обігу. Нормовані й ненормовані оборотні кошти. Функціональна та елементна

структура оборотних коштів, її динаміка на підприємствах різних галузей економіки. Джерела формування оборотних коштів.

Нормування оборотних коштів. Методи розрахунку нормативів оборотних коштів (аналітичний, коефіцієнтний, прямого рахунку). Обчислення нормативів оборотних коштів в окремих їхніх елементах (виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції). Визначення сукупного нормативу оборотних коштів підприємства.

Основні показники рівня ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнти оборотності і завантаження, тривалість одного обороту, рентабельність; методика їх розрахунку.

Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів (оптимізація запасів ресурсів і незавершеного виробництва; скорочення тривалості виробничого циклу; поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення; прискорення реалізації виробленої продукції). Проблеми нестачі оборотних коштів і поновлення їхньої величини до нормативного рівня за умови кризової ситуації на підприємстві.

Інтелектуальний капітал підприємства: сутність, поняття.

Нематеріальні ресурси підприємства, їх вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку. Характеристика об'єктів промислової власності (винаходів, промислових зразків, корисних моделей, товарних знаків, знаків обслуговування). Інформаційні технології та програмні продукти. Інші нематеріальні ресурси («ноу-хау», раціоналізаторські пропозиції, найменування місця походження товару, гудвіл фірми).

Нематеріальні активи як юридично оформлені права виключного користування об'єктами промислової та інтелектуальної власності. Їх вартісна оцінка й строки зношування (старіння).

Захист інтелектуальної власності. Сплата ліцензійних платежів за використання об'єктів інтелектуальної власності.

Франчайзинг, його види та практика застосування. Система франчайзингових відносин в Україні.

ТЕМА 11. ІНВЕСТИЦІЇ

Сутність, характеристика інвестицій як найважливішого фінансового ресурсу для створення, функціонування й розвитку суб'єктів господарювання. Функціонально-елементний склад інвестицій підприємства. Внутрішні й зовнішні джерела інвестування. Прямі та портфельні іноземні інвестиції. Різновиди і структура реальних (виробничих) інвестицій.

Розрахунки обсягу потрібних виробничих інвестицій з урахуванням економічної ситуації на ринку і підприємстві (істотне зростання або зменшення попиту на продукцію фірми, урівноваження попиту й пропонування). Обґрунтування джерел фінансування та обчислення необхідного обсягу капітальних вкладень відповідно до можливих варіантів економічної ситуації на ринку і підприємстві.

Залучення інвестицій у підприємницьку діяльність. Цінні папери: види, порядок їх випуску й обігу. Державне регулювання й тенденції ринку цінних паперів в Україні.

Характеристика інвестиційного проекту. Форма здійснення й необхідний обсяг інвестицій для практичної реалізації проекту. Проектно-кошторисна

документація. Ефективність інвестиційного проекту.

ТЕМА 12. ОПЛАТА ПРАЦІ

Мотивація як процес стимулювання людей до ефективної трудової діяльності. Можливі моделі мотивації трудової діяльності. Вимоги до формування системи мотивації праці на рівні підприємства. Загальноприйняті методи мотивації продуктивної діяльності: прямі й непрямі економічні, моральні. Принципи й можливий алгоритм регулювання поведінки працівників у трудовому колективі.

Поняття оплати праці. Основна заробітна плата й додаткова оплата праці. Функції оплати праці та їх реалізація. Залежність оплати праці від кінцевих

результатів діяльності. Сучасна державна політика оплати праці. Механізм державного регулювання оплати праці та соціального захисту. Формування внутрішньофірмової політики оплати праці. Регулювання оплати праці на основі колективного договору.

Мінімальна заробітна плата. Тарифна система. Єдина тарифна система розрядів і коефіцієнтів з оплати праці. Диференціація оплати праці за певними ознаками. Оплата праці керівників, спеціалістів і службовців. Форми й системи оплати праці робітників. Вибір форм

3. систем оплати праці на підприємствах різних форм власності. Можливість колективних форм організації та оплати праці.

Сутність і стимулююча роль участі працівників підприємства в його прибутках (доходах). Системи участі працівників у прибутках за результатами виробничо-господарської діяльності й на основі відносин власності. Характеристика та ефективність окремих систем участі персоналу фірми в прибутках. Зарубіжний і вітчизняний досвід участі працівників у прибутках та власності приватизованих підприємств.

ТЕМА 13. ВИТРАТИ НА ВИРОБНИЦТВО ТА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОДУКЦІЇ. ЦІНИ НА ПРОДУКЦІЮ (ПОСЛУГИ)

Поточні витрати як комплексний економічний показник. Включення поточних витрат виробництва до собівартості продукції (послуг). П(С)БУ 8 «Витрати». Класифікація витрат на виробництво за окремими ознаками (ступенем однорідності, зв'язком з обсягом виробництва, способом обчислення на одиницю продукції).

Зміст і методика формування статей кошторису виробництва. Розрахунки кошторису виробництва за окремими економічними елементами. Порядок розробки кошторису виробництва залежно від стадії й форми прогнозування, наявності інформації, розміру підприємства. Загальний рівень поточних витрат на виробництво валової, товарної й реалізованої продукції.

Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Об'єкти калькулювання й калькуляційні одиниці. Типовий перелік калькуляційних статей витрат для більшості підприємств різних галузей. Методика обчислення окремих статей калькуляції. Прогнозування собівартості нових виробів.

Обґрунтування й вибір стратегії зниження поточних витрат на підприємствах України. Стратегічні напрямки регулювання поточних витрат на

підприємствах різних галузей народного господарства. Групи чинників (способів) зниження поточних витрат у розрахунку на одиницю продукції: підвищення технічного рівня виробництва; вдосконалення організації виробництва, праці й управління; збільшення обсягу виробництва та підвищення якості продукції. Визначення впливу окремих техніко-економічних чинників на зменшення поточних витрат.

Поняття, роль і функції ціни у ринковій економіці. Види цін (тарифів) і сфери їх застосування. Методи встановлення ціни: собівартість плюс прибуток; забезпечення фіксованої величини прибутку; за рівнем поточних цін (конкуренції); за рівнем попиту тощо. Визначення ціни на основі зворотної калькуляції. Система знижок і доплат до базової ціни. Граничні ціни на окремі види продукції. Можливі напрями вдосконалення ціноутворення на продукцію (послуги) в Україні.

ТЕМА 14. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Суть, важливість і методичні підходи до оцінки загального фінансово-економічного стану підприємства. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства: мета, задачі та джерела інформації.

Прибутковість і дохідність: їх сутність та різниця між ними. Види прибутку підприємства, механізм формування, джерела формування. Типова схема використання прибутку підприємства. Рівень прибутковості підприємств різних галузей економіки в Україні.

Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства. Загальна характеристика рентабельності застосовуваних ресурсів, методика її обчислення. Рентабельність певного обсягу продукції та окремих виробів. Динаміка і способи підвищення рентабельності на підприємствах різних галузей економіки України.

ТЕМА 15. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ: СУЧАСНІ МОДЕЛІ, ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ

Стратегічний розвиток підприємств. Форми стратегічного розвитку. Ресурсне забезпечення стратегічного розвитку.

Формування стратегічних бізнес-одиниць та управління ними.

Диверсифікація та інтеграція у діяльності підприємств. Формування вертикально та горизонтально інтегрованих бізнес-структур.

Холдингові компанії та управління ними.

Спільні підприємства в системі міжнародного бізнесу: мотивація і процедура створення, механізм функціонування. Тенденції та проблеми розвитку спільних підприємств в Україні.

Трансформація та реструктуризація підприємства в сучасних умовах.

Реструктуризація, злиття, ліквідація як форми трансформації підприємств. Реструктуризація підприємства (організації) як захід системи виживання й виходу з економічної кризи, припинення спаду виробництва та його стабілізації. Сутнісна характеристика й можливі форми реструктуризації підприємства (організації). Конверсія, розукрупнення й диверсифікація виробництва як дійові форми реструктуризації суб'єктів господарювання. Розробка й здійснення програми (бізнес-плану) реструктуризації підприємства

(організації). Вітчизняний і зарубіжний досвід реструктуризації різних суб'єктів господарювання.

Злиття та його форми. Нормативне забезпечення процесу злиття.

Ліквідація підприємства шляхом банкрутства. Причини й симптоми банкрутства підприємств (фірми). Класифікація чинників, що сприяють банкрутству фірми. Процедура оголошення банкрутства підприємства в Україні.

ТЕМА 16. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА АНТИКРИЗОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Типологічна характеристика економічної безпеки суб'єкта господарювання. Класифікація видів економічної безпеки за типами суб'єктів, сферами діяльності та конкретними об'єктами. Способи здійснення оцінки економічної безпеки підприємства та інших суб'єктів господарювання. Можливі загрози економічній безпеці суб'єкта господарювання. Збитки від зниження рівня економічної безпеки окремо взятого підприємства і певної їх сукупності.

Основні ознаки достатнього рівня економічної безпеки підприємства за умов ринкової системи господарювання. Зниження до критичної межі рівня економічної безпеки як основна причина кризового економічного стану підприємства. Поняття економічної кризи підприємства. Легка, важка і катастрофічна економічна криза, її основні причини й наслідки. Реакція керівництва фірми на економічну кризу, окремі фази цієї реакції: шок; оборонний відступ; аналіз характеру кризи; адаптація та зміна поведінки. Доцільність розробки програми виходу підприємства з економічної кризи. Антикризове управління діяльністю підприємства.

Обґрунтування стратегії створення належної економічної безпеки підприємства. Необхідні заходи й ресурси для реалізації стратегії досягнення належної економічної безпеки суб'єкта господарювання.

РОЗДІЛ 5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Конституція України* від 01.01.2020 №254к/96 - ВР URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. *Господарський кодекс України* від 16.02.2019 р. № 436-IV URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. *Кодекс України з процедур банкрутства* від 18.10.2018р. (зі змінами і доповненнями) URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#n1753>
4. *Податковий кодекс України* від від 02.12.2010 № 2755-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України URL <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. *Цивільний Кодекс України* від 13.02.2019р. № 435-IV URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
6. *Кодекс законів про працю України.* [ht.tps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text)
7. *Закон України Про акціонерні товариства: Закон України* від 17.10.2019 р.
8. №541-VI URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
9. *Закон України Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань* від 16.01.2020 р. №755-IV URL

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

10. Закон України Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 05.12.2012 р. №433-VI, (зі змінами і доповненнями) URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>

11. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

12. Закон України Про ціни і ціноутворення від 21.06.2012 р. №507-VI, (зі змінами і доповненнями) URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>

13. Сервер Верховної Ради України: <http://www.rada.gov.ua/>

14. Міністерство фінансів України <http://www.minfin.gov.ua/>

15. Державна фіскальна служба України <http://www.sfs.gov.ua/>

16. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку

17. <https://www.nssmc.gov.ua/>

18. Рахункова палата України <http://www.ac-rada.gov.ua/>

19. Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

20. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

21. Ліга Бізнес Інформ: www.liga.net/

22. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua/

23. Право. Україна: www.legal.com.ua/oqi-bin/rmatrix.cgi/pravo.html

24. Українське право: www.ukrpravo.com/

25. Право. Україна: www.legal.com.ua/oqi-bin/rmatrix.cgi/pravo.html

26. Українське право: www.ukrpravo.com/

27. Бандурка О.М., Ковальов Є.В., Садиков М.А., Маковоз О.С. Економіка підприємства: навчальний посібник. – Х.: ХНУВС. 2017. 192 с.

28. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор - Видавництво, 2016. 378 с.

29. Грибик І. І. Економіка та управління підприємством: теорія і практика : навч. посіб. / І. І. Грибик. – К. : Ліра-К, 2014. – 428 с.

30. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства : навч. посіб. для студ. ВНЗ / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погрішук. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К.: ЦНЛ, 2016. – 303 с.

31. Дмитрієв І. А. Економіка підприємства: навчальний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів / І. А. Дмитрієв, І. Ю. Шевченко. – Х.: ХНАДУ, 2018. – 292 с

32. Захарченко В.І., Меркулов М.М., Штряєва Л.В.. Економіка підприємства: практикум (збірник задач і виробничих ситуацій). Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 144 с.

33. Економіка і управління підприємствами у схемах і таблицях : навчальний посібник / В. І. Куцик, О. І. Кліпкова. – Львів : Вид-во ЛТЕУ, 2020. – 316 с.

34. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. В. Романченко, Т. В. Кожемякіна, К. В. Пічик. – Київ : НаУКМА, 2018. – 304 с.

35. Економіка підприємства: навч. посіб. / І. М. Посохов, В. Г. Дюжев, С. В. Сусліков, К. О. Тимофєєва ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т. "Харків. Політехн. ін-т". – Харків: НТУ "ХПІ", 2016. – 380 с.
36. Економіка підприємства: навчальний посібник / О. М. Бандурка, Є. В. Ковальов, М. А. Садиков, О. С. Маковоз; за заг. ред. О. М. Бандурки. – Харків: ХНУВС. – 2017. – 192 с. 9. Круш П. В.
37. Економіка підприємства : навч. посіб. / П. В. Круш. – К. : ЦНЛ, 2014. – 256 с. 10. Лойко В. В., Макаровська Т. П. Економіка підприємства: навчальний посібник / В. В. Лойко, Т. П. Макаровська. – К.: КНУТД, 2015. – 267 с.
38. Калініченко О. В., Плотник О. Д. Економіка підприємства. Практикум : [навчальний посібник]. К. : Кондор, 2012. 600 с.
39. Ліпич Л.Г., Буняк Н.М., Геліч Н.В. та інші. Економіка підприємства: навч. посіб. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2014. 608 с.
40. Мельник Л. Г. Економіка підприємства : навч. посіб. / Л. Г. Мельник. – К. : Ліра- К., 2015. – 876 с.
41. Палига Є.М., Боженко О.М. та інші: Економіка підприємства: підручник. Львів: УАД, 2013. 688 с.
42. Управління соціально-економічною системою в умовах національних і глобальних викликів : монографія / за ред. І. А. Маркіної. Полтава, 2017. 420 с.
43. Шарко М.В., Мешкова-Кравченко Н.В., Радкевич О.М. Економіка підприємства: навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС. 2014. с. 464.
44. Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навч. посіб. К. : Видавництво Ліра-К, 2017. 600 с.

ІНТЕРНЕТ- САЙТИ

1. Сервер Верховної Ради України: <http://www.rada.gov.ua/>
2. Міністерство фінансів України <http://www.minfin.gov.ua/>
3. Державна фіскальна служба України <http://www.sfs.gov.ua/>
4. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку <https://www.nssmc.gov.ua/>
5. Рахункова палата України <http://www.ac-rada.gov.ua/>
6. Ліга Бізнес Інформ: www.liga.net/
7. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua/
8. Право. Україна: [www.legal.com. ua/oqi-bin/rnatrix.ogi/pravo. htrnl](http://www.legal.com.ua/oqi-bin/rnatrix.ogi/pravo.html)
9. Українське право: www.ukrpravo.com/
10. Право. Україна: [www.legal.com. ua/oqi-bin/rnatrix.ogi/pravo. htrnl](http://www.legal.com.ua/oqi-bin/rnatrix.ogi/pravo.html)
11. Українське право: www.ukrpravo.com/

